

CONSOLIDAREA ROLULUI BIBLIOTECII PRIN ACTUALIZAREA LEGII CU PRIVIRE LA BIBLIOTECI: REFLECȚII, COMENTARII, INTERPRETĂRI

STRENGTHENING THE ROLE OF THE LIBRARY BY UPDATING THE LAW ON LIBRARIES: REFLECTIONS, COMMENTS, INTERPRETATIONS

Ala SUSARENCO, șef Serviciu Informațional,
Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
ORCID: 0009-0008-3110-5362
ala.susarenco@gmail.com

Ala SUSARENCO, head of Information service,
Scientific Library of “Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau

CZU: 027:34

DOI: 10.46727/c.v4.21-22-03-2024.p271-275

Abstract. The changes in the Law on libraries no. 160 of 20-07-2017 (LP283 of 05.10.23, MO399-400/25.10.23 art.682; in force 25.11.23), come to strengthen the role of the library in society by diversifying library activities in accordance with trends and practices international in the field; going to adjust the national norms with those of the European Union and related policies for libraries in all member states of the Council of Europe, in the context of the international commitments assumed by the Republic of Moldova. In this article, the author highlights some legislative inconveniences found in the text of the law, which can be interpreted and applied in practice differently.

Keywords: Law on libraries, public library, university library, evaluation of libraries, certification of librarians, regulation.

La finele anului 2023, Legea cu privire la biblioteci Nr. 160 din 20-07-2017 a fost modificată prin LP 283 din 05-10-2023, MO 399-400/25.10.23 art. 682, cu intrarea în vigoare la 25.11.23.

Modificările și completările operate în Legea cu privire la biblioteci au avut drept scop ajustarea cadrului legal la schimbările produse pe planurile intern și extern în știința informării și biblioteconomie, dar și precizarea unor norme, excluderea unor inexactități și clarificarea dispozițiilor, care lasă loc de interpretări diferite, dat fiind faptul că limbajul actului juridic trebuie să fie clar, cert, să aibă un singur înțeles pentru toate situațiile din prezent și viitor.

Ca urmare a modificărilor operate, unele noțiuni în sensul legii analizate au fost modificate sau completate, cum ar fi: bibliotecă, document de bibliotecă, centru biblioteconomic; altele au fost excluse, cum ar fi: controlul bibliografic național, fiind introduse și noi noțiuni precum „biblioteca științifică”. Astfel, în sensul art. 1 „Biblioteca științifică este parte a structurii organizațiilor din domeniile cercetării și inovării, sprijină misiunea de cercetare a instituțiilor de cercetare și inovare, satisface necesitățile de informare ale comunității științifice, asigură accesul la resursele de informații științifico-tehnologice și oferă servicii de informare și documentare pentru susținerea activității de cercetare științifică” [3,art.1].

Noțiunea de bibliotecă, fiind modificată și ea, în noua sa redacție, se prezintă drept o „instituție sau subdiviziune structurală a unei instituții, al cărei scop principal este oferirea accesului la resurse informaționale, la servicii și facilități pentru a satisface necesitățile de lectură, informare, instruire, cercetare, educaționale, culturale și de recreare ale utilizatorilor

acesteia, precum și la edificarea și dezvoltarea durabilă a unei societăți reziliente, informate, incluzive și democratice” [3]. Ca urmare, aceasta vine să evidențieze creșterea rolului instituției de bibliotecă în societatea informațională, cu contribuții majore în dezvoltarea proceselor inovatoare din întreaga societate, prin asigurarea informațională biblioteca fiind conectată la spațiul informațional mondial.

Cu toate acestea, Legea cu privire la biblioteci lasă loc pentru duble interpretări, unele norme conțin inexactități, care pot conduce la dificultăți în aplicarea normelor juridice în practică, la care ne vom referi în prezentul articol.

Astfel, la art. 3 „Noțiuni de bază” se conțin semnificațiile noțiunilor de bază în sensul Legii nr. 160/2017m printre care se regăsește „biblioteca publică”, celelalte tipuri de biblioteci însă fiind ignorate. Cu titlu de exemplu, facem trimitere la Capitolul 1 „Dispoziții generale” din Legea bibliotecilor din România, care definește toate tipurile de biblioteci (biblioteci naționale, biblioteci universitare, biblioteci școlare, biblioteci publice, biblioteci specializate) [2].

În această ordine de idei, pornind de la faptul că legea respectivă are scopul de a consolida rolul bibliotecii în societatea modernă, prin a reglementa domeniul activității de bibliotecă în toată amploarea sa, considerăm că în art. 3 trebuie să fie incluse și celelalte tipuri de biblioteci din sistemul național de biblioteci (biblioteci naționale, biblioteci din instituții de învățământ, biblioteci specializate), după cum sunt menționate în art. 6 „Sistemul național de biblioteci”.

O altă obiecție care merită să fie analizată ține de utilizarea sintagmei „bibliotecă publică” în articolele, care, de fapt, vizează activitatea tuturor tipurilor de biblioteci, de aceea considerăm oportună substituirea acesteia cu sintagma „bibliotecă”, dat fiind faptul că legea reglementează modul de organizare și activitate a întreg sistemului național de biblioteci, iar pentru fiecare tip de bibliotecă sunt destinate articole separate, cum ar fi: Art. 8 “Biblioteca Națională a RM”, Art. 9 “Biblioteca Națională pentru copii “Ion Creangă”, Art.10 “Biblioteci publice”, Art. 11 “Bibliotecile din instituțiile de învățământ” și Art. 12 “Biblioteci specializate”. Prin urmare, normele juridice destinate unui tip sau altul de biblioteci sunt specificate în articolele menționate mai sus, în rest, cu mici excepții, toate celelalte articole ar trebui să se refere la întreg sistemul de biblioteci, cum ar fi principiile de organizare, funcțiile bibliotecii, evaluarea bibliotecilor, atestarea personalului de specialitate din biblioteci, iar prezența sintagmei bibliotecă publică creează erori de drept ce creează reprezentări false despre actul juridic.

De exemplu, dacă din titlul art. 4 “Principiile de organizare și funcționare a bibliotecilor”, înțelegem că acesta vine să stabilească principiile pentru buna funcționare și organizare a activității de bibliotecă, atunci conținutul alin. (1) ne surprinde cu următoarea normă declarativă: (1) „Statul garantează condiții egale pentru organizarea și funcționarea bibliotecilor publice”. Astfel, în sensul aliniatului citat, înțelegem că doar bibliotecile publice se bucură de garanția statului. Dar, de fapt, ce semnifică noțiunea de bibliotecă publică în sensul prezentei legi? Este o bibliotecă aflată în subordinea unei autorități a administrației publice centrale sau locale (biblioteci sătești, biblioteci comunale, biblioteci municipale, biblioteci raionale etc.). În realitate, statul garantează condiții egale pentru organizarea și buna funcționare a tuturor tipurilor de biblioteci din țara noastră. Considerăm, deci, că alin. (1) ar trebui să aibă următorul conținut: „Statul garantează condiții egale pentru organizarea și funcționarea bibliotecilor”.

Art. 6, alin. (4) „Sistemul Național de Biblioteci” stabilește că „bibliotecile funcționează în baza propriilor regulamente de organizare și funcționare, elaborate conform regulamentului-cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor și aprobate de autoritatea publică sau fondator, precum și în baza strategiilor și a planurilor de dezvoltare a bibliotecilor și a serviciilor de bibliotecă” [3,art.6]. După cum observăm, norma juridică din prezentul alin. (4) este destinată tuturor tipurilor de biblioteci și nu prezintă nici o inexactitate.

Totodată, atragem atenția asupra alin. (5), art.6: „Bibliotecile publice își elaborează proiectele strategiilor și planurilor de dezvoltare a bibliotecilor și a serviciilor oferite de acestea”, care considerăm că este inutil și ar trebui să fie exclus, pentru că pe de o parte dublează conținutul alin. (4), substituind doar sintagma „bibliotecă” pe „bibliotecă publică”, pe de altă parte, și așa e clar din alin (4) că bibliotecile își desfășoară activitatea în baza strategiilor și a planurilor proprii de dezvoltare, pe care le elaborează, fie că e bibliotecă publică, specializată sau universitară.

Articolul 13 „Evaluarea bibliotecilor” trebuie să conțină norme privind evaluarea bibliotecilor, să stabilească proceduri și reguli pentru acest proces etc., însă toate normele articolului respectiv, atenție, sunt destinate doar bibliotecilor publice, după cum urmează: (2) Bibliotecile publice se supun, în mod obligatoriu, evaluării o dată la 5 ani; (3) Evaluarea reprezintă procesul de stabilire a corespunderii bibliotecii cu criteriile prevăzute în Regulamentul privind evaluarea bibliotecilor publice, aprobat de Guvern. În funcție de gradul de corespundere criteriilor minime, bibliotecile publice se încadrează în diferite categorii; (4) Procedura de evaluare a bibliotecilor publice, precum și categoriile acestora sunt reglementate de către Guvern [3,art. 13].

Este de menționat că acest articol trezește nedumeriri și neînțelegeri pentru bibliotecarii din învățământ (mai ales pentru angajații din bibliotecile școlare), care tot mai des își pun întrebarea – sunt ei oare obligați sau nu să treacă prin procesul de evaluare. Mai mult ca atât, dacă bibliotecile din învățământ sunt supuse procesului de evaluate, de ce regulamentul în baza căruia se realizează acesta este intitulat Regulamentul privind evaluarea bibliotecilor publice? Și dacă, conform normei „în funcție de gradul de corespundere criteriilor minime, bibliotecile publice se încadrează în diferite categorii” [3, art.13], cum se va proceda în cazul bibliotecilor școlare la finalul procesului de evaluare, în baza cărui act normativ unei biblioteci i se va atribui o categorie sau alta, care va schimba sau influența salarizarea personalului de bibliotecă. Considerăm că sintagma „bibliotecă publică” din acest articol, la orice formă gramaticală, trebuie să fie înlocuită cu sintagma „bibliotecă”.

Aceleași obiecții expuse privitor la art. 13 se referă și la Regulamentul privind evaluarea bibliotecilor publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 747/2020 [4]. Chiar începând cu Capitolul 1 „Dispoziții generale”, regulamentul dispune că stabilește criteriile minime aplicate la evaluarea bibliotecilor publice..., stabilește modul de organizare și desfășurare a procedurii de evaluare a bibliotecilor publice, precum și categoriile atribuite bibliotecilor în urma evaluării... Astfel că pe tot parcursul regulamentului, normele conțin sintagma „biblioteca publică”. În această ordine de idei, apare întrebarea: este oare aceasta o lege care reglementează activitatea tuturor bibliotecilor sau este destinată doar bibliotecilor publice?

În Capitolul 3 „Administrarea domeniului de activitate a bibliotecilor”, Ministerul Culturii este declarat în calitate de autoritate publică centrală cu atribuții de a coordona și a promova politica statului în activitatea bibliotecilor etc. De ce atunci, conform literei d¹), art.

15, Ministerul Culturii are atribuția de a aproba Regulamentul-cadru de organizare și funcționare (doar) a bibliotecilor publice. După cum cunoaștem din practică, toate bibliotecile aplică acest regulament cadru în elaborarea regulamentelor proprii de organizare și funcționare. Aceeași situație se referă și la literele f), g¹), art. 15.

O altă obiecție în acest sens vizează art. 25 „Salarizarea personalului bibliotecilor”, alin. (1) „Statul garantează remunerarea personalului bibliotecilor publice, în funcție de calificarea și rezultatul muncii, în conformitate cu legislația în domeniul salarizării în sectorul bugetar” [3]. Considerăm că prezentul articol trebuie reformulat, dat fiind faptul că statul garantează remunerarea personalului din toate bibliotecile.

Articolul 28 „Atestarea personalului de specialitate din bibliotecile publice”, alin. (1) stipulează: „În scopul aprecierii activității, nivelului de cunoștințe și aptitudinilor profesionale, precum și în scopul stimulării perfecționării abilităților profesionale și sporirii eficienței activității, personalul de specialitate din bibliotecile publice se supune atestării o dată la 5 ani”.

(2) Atestarea personalului de specialitate din bibliotecile publice se realizează de Ministerul Culturii în comun cu alte autorități publice centrale și locale care au în subordine biblioteci, în baza Regulamentului privind modul de conferire a categoriilor de calificare personalului de specialitate din biblioteci, aprobat de Ministerul Culturii [3,art. 28].

Cunoaștem că atestarea personalului de specialitate se realizează în baza Regulamentului privind modul de conferire a categoriilor de calificare personalului de specialitate din biblioteci aprobat prin ordinul Ministerului Culturii nr. 17 din 05.02.2015, cu modificările ulterioare. Este clar stipulat în textul regulamentului că acesta constituie cadrul normativ de realizare în practică a procesului de atestare a personalului de specialitate din biblioteci. De ce atunci art. 28 din Legea cu privire la biblioteci se referă doar la personalul de specialitate din bibliotecile publice? Considerăm că în prezentul articol sintagma „bibliotecă publică” trebuie să fie înlocuită cu sintagma „bibliotecă”.

În final, exprimăm unele obiecții referitor la Regulamentul privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă, și anume ne referim la Capitolul 6, care stabilește reguli privind ieșirea documentelor din gestiunea bibliotecii, stabilind motivele de casare a documentelor, și anume la punctul 87, subpunct. 6) *pierderea/nerestituirea documentelor de către utilizatori* [5]. Pierderea sau nerestituirea unui document de bibliotecă împrumutat de către un utilizator sau altul din diverse motive este o încălcare a obligației utilizatorului de a restitui în termen documentul împrumutat, care decurge din regulamentul de ordine interioară al bibliotecii, cu care utilizatorul trebuie să fie familiarizat. În cazul în care aceste situații totuși survin, utilizatorul are posibilitatea de a înlocui documentul pierdut cu unul identic sau similar după conținut sau, ca excepție, acesta poate achita contravaloarea documentului la momentul constatării pagubei, după cum prevede Regulamentul privind gestionarea colecțiilor, nefiind clar de ce acesta la punctul 92, subpunct. 3) face trimitere la Codul contravențional nr. 218/2008, după cum urmează: 3) „Recuperarea valorică (în cazul când documentul nu poate fi înlocuit cu unul identic sau similar ori recuperarea fizică nu este rentabilă) prin achitarea contravalorii documentului la momentul constatării pagubei și, după caz, achitarea penalității prevăzute în Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008” [5].

Considerăm că trimiterea la Codul contravențional este de prisos, aceste reguli nu pot fi aplicate în practică și nu țin de competența Legii cu privire la biblioteci. Să analizăm ce prevede Codul contravențional la art. 73 , alin. (2): Distrugerea sau deteriorarea intenționată a fondului

bibliotecii se sancționează cu amendă de la 9 la 15 unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 12 la 24 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere [1]. Pierderea de către utilizator sau nerestituirea unui document de bibliotecă nu se încadrează în contravențiile stipulate în art. 73, alin. (2) din Codul contravențional. Mai mult ca atât, doar Ministerul Afacerilor Interne (poliția), după cum stipulează art. 400 din Codul contravențional, este în drept să constate și să examineze contravențiile stipulate la art. 73. În această ordine de idei, considerăm că punctul 92, subpunct. 3) trebuie modificat.

Să analizăm, pentru comparație, ce prevede Legea bibliotecilor din România privind pierderea, nerestituirea în timp sau distrugerea documentului de bibliotecă. Art. 67, alin. (1) stabilește că pentru nerestituirea în termen a documentelor împrumutate, utilizatorul se sancționează cu plata unei sume aplicate gradual, până la 50 % din valoarea de inventar, care se actualizează prin aplicarea coeficientului de inflație la zi. Este de menționat că nerestituirea în termen a documentului împrumutat și distrugerea sau pierderea documentului sunt reglementate de legiuitorul român prin două norme separate, după cum sunt diferite și sancțiunile ce se pot aplica. Așadar, alin. (2) al art. 67 stabilește sancțiuni pentru pierderea sau distrugerea documentelor prin recuperarea fizică a unor documente identice sau prin achitarea valorii de inventar, bineînțeles că actualizată, luând în calcul coeficientul de inflație la zi, dar și cu adăugarea unei sume echivalente cu de până la 5 ori față de prețul astfel calculate. Mai mult ca atât, sancțiunile prevăzute la alineatele (1) și (2) se stabilesc și se fac publice la începutul fiecărui an [2]. Astfel, din exemplul prezentat, constatăm niște norme juridice clare și explicite, ușor aplicabile. Ce prevede Legea cu privire la biblioteci nr. 160 în acest sens? Art. 39, alin. (3), stipulează că distrugerea, pierderea, nerestituirea sau restituirea cu întârziere a documentelor împrumutate constituie temei pentru tragerea la răspundere civilă, contravențională sau penală, și nicio claritate cum intervine răspunderea, ce fel de răspundere, cum se aplică și în ce circumstanțe.

Acestea fiind spuse, propunem inițierea consultărilor publice pe marginea modificării Legii cu privire la biblioteci, după care, în funcție de modificările operate, să fie modificate regulamentele la care ne-am referit în prezentul articol.

BIBLIOGRAFIE

1. Codul contravențional al RM Nr. 218 din 24-10-2008. *Monitorul Oficial*. 2009, Nr. 3-6, art. 15
2. Legea bibliotecilor nr. 334/2002 (actualizată). *Monitorul Oficial*. 2002, Partea 1, nr. 132 din 18 iunie.
3. Legea cu privire la biblioteci Nr. 160 din 20-07-2017, cu modificările ulterioare. *Monitorul Oficial*. 2017, Nr. 301-315, art. 529 din 18-08-2017
4. Regulamentul privind evaluarea bibliotecilor publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului 747/2020. *Monitorul Oficial*. 2020, Nr. 272-277, art. 887 din 23 octombrie.
5. Regulamentul privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă. *Monitorul Oficial*. 2022, Nr. 394-400, art. 1377 din 09-12-2022.
6. *Regulamentul privind modul de conferire a categoriilor de calificare personalului de specialitate din biblioteci* (în redacție nouă), aprobat prin ordinal Ministerului Culturii nr. 17 din 05.02. 2015